

Brüssel, 17.3.2016
COM(2016) 151 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**biotsiidide säästva kasutamise kohta vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu
määruse (EL) nr 528/2012 (milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist
ja kasutamist) artiklile 18**

(EMPs kohaldatav tekst)

Sisukord

1.	SISSEJUHATUS.....	3
1.1.	Biotsiidimäärus.....	3
1.2.	Säästev kasutamine.....	4
1.3.	Aruande eesmärk.....	4
2.	KUIDAS AITAB BIOTSIIDIMÄÄRUS KAASA BIOTSIIDIDE SÄÄSTVALE KASUTAMISELE	5
2.1.	Parimate tavade edendamine, et vähendada biotsiidide kasutamist	5
2.1.1.	Parim tava loa andmise või aine heakskiitmise etapil	5
2.2.	Tõhusad lähenemisviisid biotsiidide kasutamise järelevalvele	6
2.3.	Integreeritud kahjuritõrje põhimõtted ja biotsiidide kasutamine – parimad tavad	6
2.3.1.	Parimate tavade juhend.....	6
2.3.2.	Ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteem	7
2.3.3.	Standardid ja sertifitseerimine	7
2.4.	Teatavate paikadega (koolid, tökohad, lasteaiad jne) seotud ohud	7
2.4.1.	Hetkeseis.....	7
2.4.2.	Teabe levitamine	8
2.5.	Biotsiidide käsitlemisel kasutatavate kaitsevahendite täiustamise mõju.....	9
3.	VAHENDID, MILLE ABIL EDENDADA INNOVATSIOONI JA SÄÄSTVAT KASUTAMIST	10
3.1.	Välistamine, asendamine ja võrdlev hindamine	10
3.2.	Märgistamisnõuded	10
3.2.1.	ELi ökomärgise määrus.....	10
3.2.2.	Tööstussektori algatused	11
3.3.	Parim võimalik tehnika vastavalt direktiivile 2010/75/EL tööstusheidete kohta	11
4.	JÄRELDUSED.....	12

1. SISSEJUHATUS

1.1. Biotsiidimäärus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määruses (EL) nr 528/2012 (edaspidi „biotsiidimäärus”)¹ käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja nende kasutamist. Biotsiidimäärusega tunnistati kehtetuks direktiiv 98/8/EÜ² (edaspidi „biotsiidide turuleviimise direktiiv”) ja määrust hakati kohaldama alates 1. septembrist 2013.

Biotsiidid (desinfektsioonivahendid, puidukaitsevahendid, insektitsiidid, putukatõrjevahendid ja rodentitsiidid) on vahendid, mille eesmärk on hävitada või hoida kontrolli all kahjulikke ja soovimatuid organisme (nt viirused, bakterid, seened, putukad või selgroogsed loomad), kes võivad avaldada kahjulikku mõju keskkonnale, loomadele, inimestele, nende tegevusele ja toodetele, mida nad kasutavad või toodavad. Biotsiide kasutavad mitmel moel nii tööstustarbijad ja kutselised kasutajad kui ka tavatarbijad.

Biotsiidimääruse eesmärk on parandada siseturu toimimist, tagades samas inimeste ja loomade tervise ning keskkonna kaitse kõrge taseme.

Biotsiididele kasutamisloa andmise süsteem põhineb kaheastmelisel lähenemisviisil.

Esiteks peab biotsiidi toimeaine, pärast selle ohtlike omaduste ja võimalike ohtude hindamist, olema heaks kiidetud ELi tasandil.

Teiseks peab iga biotsiidi kasutamiseks olema ELi või riikliku tasandi luba.

Toimeainete puhul, mis olid biotsiidide turuleviimise direktiivi jõustumise ajal juba turul, on lähenemisviis vastupidine. Biotsiidide turuleviimise direktiiviga on kõnealuste toimeainete jaoks kehtestatud üleminekuperiood, mille jooksul võib kõnealuseid toimeaineid sisaldavaid biotsiide turule lasta vastavalt liikmesriikide siseriiklikule korrale.

Oluline on rõhutada, et vaatamata nende kasutamisest tulenevale ohule on biotsiididel tähtis roll ELi kodanike igapäevaelus. Näiteks insektitsiidid ja desinfektsioonivahendid on rahvatervise seisukohast väga olulised, et hoida kontrolli all siirutajatega levivaid haiguseid (nt malaaria, denguepalavik, Chikungunya-viirus, Zika-viirus), toidutekkelisi haiguseid (nt salmonelloos, listerioos) või haiglanakkusi (nt MRSA). Biotsiide kasutatakse laialdaselt ka selliste materjalide puhul nagu plast, puit, tekstiil, värvid jne, et kaitsta neid mikroorganismide, seente või putukate eest.

Ühiskondlikule nõudlusele reageerimine nõuab biotsiidide turule laskvatelt äriühingutelt olulisi investeeringuid, eelkõige selleks, et esitada nõutavad andmed, mis tõendavad nende toodete ohutust ja tõhusust.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrus (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist. EMPs kohaldatav tekst (ELT L 167, 27.6.2012, lk 1–123).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiiv 98/8/EÜ biotsiidide turuleviimise kohta (EÜT L 123, 24.4.1998, lk 1–63).

Nagu eespool märgitud, kasutatakse biotsiide paljudes ja väga erinevates valdkondades³. See kätkeb endas ka palju väljakutseid, eelkõige suhtlemist lõppkasutajate ja sidusrühmadega ning nende teadlikkuse suurendamist.

1.2. Säästev kasutamine

Biotsiidide puhul võib säästva kasutamisenä vaadelda eesmärgi vähendada biotsiidide kasutamisega kaasnevat ohtu ja mõju inimeste ja loomade tervisele ja keskkonnale ning soodustada integreeritud kahjuritõrjet ja alternatiivseid lähenemisviise või võtteid, nagu biotsiidide kemikaalivabad alternatiivid.

Siiski tuleb märkida, et biotsiidid on olulised vahendid inimeste ja loomade tervise ja keskkonna kaitsmiseks ning kemikaalivabad alternatiivid ei ole alati tõhusad, praktilised ega isegi kättesaadavad. Seepärast peab säästva kasutamise strateegia tagama biotsiidide piisava kättesaadavuse seatud eesmärkide saavutamiseks.

1.3. Aruande eesmärk

Biotsiidimääruse artiklis 18 on sätestatud, et komisjon peab biotsiidimääruse kohaldamisest saadud kogemuste põhjal esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohta, kuidas aitab määrus kaasa biotsiidide säästvale kasutamisele. Aruandes tuleb hinnata ka vajadust võtta täiendavaid meetmeid, eelkõige seoses kutseliste kasutajatega, et vähendada biotsiididega seotud ohtu inimeste ja loomade tervisele ja keskkonnale.

Samas artiklis on sätestatud valdkonnad, mida tuleb käsitleda ja mis hõlmavad järgmist:

- parimate tavade edendamine, et vähendada biotsiidide kasutamist miinimumini;
- kõige tõhusamad lähenemisviisid biotsiidide kasutamise järelevalvele;
- integreeritud kahjuritõrje põhimõtete väljatöötamine ja rakendamine seoses biotsiidide kasutamisega;
- ohud, mis on seotud biotsiidide kasutamisega teatavates paikades, nagu koolid, töökohad, lasteaiad jne, ning kas nende riskide käsitlemiseks on vaja lisameetmeid;
- millist rolli võib biotsiidide kasutamiseks rakendatavate seadmete tõhususe suurendamine mängida nende säästval kasutamisel.

Käesoleva aruande eesmärk on seega kirjeldada olukorda biotsiidimääruse artiklis 18 loetletud (2. jaotis) ja muudes valdkondades (3. jaotis).

Käesolev aruanne põhineb eeluuringul⁴, mis seisnes liikmesriikide pädevate asutuste, tööstuse ja valitsusväliste organisatsioonide esindajate laialdasel küsitlemisel (edaspidi „uuring”).

³ Biotsiidide määruks käsitletavat biotsiidid on jagatud nelja põhirühma ja 22 tooteliiki, ning hõlmavad tooteid inimeste hügieeniks kasutatavatest desinfektsioonivahenditest kuni balsameerimis- ja taksidermiliste vedelike, suletud nõudes kasutatavate konservantide, insektitsiidide, rodentitsiidide ja laevakere kasvumistvastaste värvideni.

⁴ Analysis of measures geared to the sustainable use of biocidal products (Biotsiidide säästvaks kasutamiseks võetud meetmete analüüs), Milieu Ltd 2015.

2. KUIDAS AITAB BIOTSIIDIMÄÄRUS KAASA BIOTSIIDIDE SÄÄSTVALE KASUTAMISELE

Selles osas antakse ülevaade uuringu tulemustest ja selgitatakse, kuidas on biotsiidimäärus kaasa aidanud või kuidas see aitab kaasa biotsiidide säästvale kasutamisele.

2.1. Parimate tavade edendamine, et vähendada biotsiidide kasutamist

Parim tava on tulemuslik lähenemisviis või meetod, mis on sageli esitatud suuniste kujul, mille eesmärk on vähendada ohtu ning edendada toote või tehnoloogia rakendamisega seotud tehnilist mõistmist. Rakendamise ja kohaldamise (soovitavalt ELi tasandil) seisukohast on oluline kaasata parimate tavade suuniste koostamisse ka sidusrühmad. Parimate tavade suunistes keskendutakse biotsiidide kasutusetapile ja suunised on vahend, mida kasutatakse lisaks loa andmise menetlusele, et edendada biotsiidide säästvat kasutamist.

Selleks et tagada kogu ELis ühtne lähenemisviis biotsiidide säästvale kasutamisele, on vaja tagada parimate tavade levitamine ja biotsiidide säästva kasutamise põhimõtete järgimine.

2.1.1. Parim tava loa andmise või aine heakskiitmise etapil

Tootele antud loas on sätestatud tingimused toote turul kättesaadavaks tegemiseks ja kasutamiseks. Eelkõige sisaldab tootele antud luba juhendit biotsiidi ohutuks kasutamiseks ja kõrvaldamiseks.

Üks võimalus levitada kättesaadavaid juhenddokumente ja parimate tavade juhendit on viidata nendele tootele antud lubades, et toote kasutamisjuhendis oleks selgesõnaline viide nendele dokumentidele. Näiteks sisaldavad antikoagulandina toimivatele rodentitsiididele Saksamaal antud load õiguslikult siduvat viidet parimate tavade juhendile, mis põhineb olemasolevatel tootmisharu suunistel ja ELi õigusaktidel⁵ ning mille kohaselt kõnealuseid tooteid kasutavad spetsialiseerunud ja litsentseeritud kutselised kasutajad. Siiski eeldab selle võimaluse kasutamine, et lõppkasutaja loeb antud soovitused läbi ja järgib neid nõuetekohaselt.

Kui on olemas sertifitseerimis- või koolituskava, võib tootele antud loas viidata sellele kavale. Näiteks kasutatakse sellist lähenemisviisi rodentitsiididele Ühendkuningriigis antavate lubade puhul, kus antikoagulandina toimivale rodentitsiidile loa saamise tingimus on vastavus tööstusliku kasutamise kavale⁶.

Kõiki seni heaks kiidetud toimeaineid sisaldavate laevakere kasvumistavade värvide suhtes kehtib säte, millega kohustatakse ettevõtjaid, kes lasevad turule mittekutseliste kasutajate jaoks ettenähtud värve, tarnima neid koos asjakohaste kaitsekinnastega.

⁵ http://www.baua.de/de/Chemikaliengesetz-Biozidverfahren/Biozide/pdf/Allgemeine-Kriterien-Version1-3-englisch.pdf?__blob=publicationFile&v=2

⁶ Second Generation Anticoagulant Rodenticide (SGAR) Stewardship Regime Regime (Teise põlvkonna antikoagulandina toimiva rodentitsiidi kasutamise juhend).

See on näide müügikohtadele pandud kohustustest, et tagada mitte ainult teabe, vaid ka isikukaitsevahendite jõudmine lõppkasutajani. See näitab, kuidas nõudeid võib kehtestada ka turustusahela ning eriti jaemüügi tasandil, et levitada parimaid tavasid ja toetada biotsiidide säästlikku kasutamist.

Selliste kohustuste kehtestamine on võimalik tänu asjaolule, et biotsiidimääruse kohaldamisala hõlmab biotsiidide kättesaadavaks tegemist (st alates esmasest tarnest kuni kasutuskohani) ja toimeained on heaks kiidetud rakendusmäärustega, milles käsitletakse üldmeetmeid ja mis võimaldavad võtta vastu tarneahela suhtes kohaldatavaid sätteid.

Näiteks saab toimeaine heakskiitmise käigus keelata selliste biotsiidide käsi- või internetimüügi, mille toimeaine vastab välistamiskriteeriumidele, kuid on heaks kiidetud ja turule lubatud biotsiidimääruse artikli 5 lõikes 2 sätestatud erandi alusel. Lisaks võib selliste biotsiidide puhul kaaluda piirangut, et neid levitaksid ja müüksid ainult asjakohaselt kvalifitseeritud spetsialistid.

2.2. Tõhusad lähenemisviisid biotsiidide kasutamise järelevalvele

Uuringust ilmnes, et tänaseks on liikmesriigid kogunud väga vähe teavet biotsiidide kasutamise kohta.

ELi tasandil puudub praegu valdkondlik järelevalvesüsteem biotsiidide aasta müügiandmete alal. Tulevikus võib selliste andmete kogumise võimalust⁷ pakkuda biotsiidiregister (R4BP), mida haldab Euroopa Kemikaaliamet.

Siiski on oluline selgelt määratleda, milliseid andmeid ja millisel eesmärgil kogutakse ning kuidas aitab sellise andmete kogumine kaasa biotsiidimääruse eesmärkide, sealhulgas säästva kasutamise saavutamisele.

2.3. Integreeritud kahjuritõrje põhimõtted ja biotsiidide kasutamine – parimad tavad

Uuring osutas, et tootjate liidud ja liikmesriigid on juba välja töötanud arvukalt dokumente mitmesuguste tooteliikidega seotud heade tavade kohta.

2.3.1. Parimate tavade juhend

Ettevõtjad võiksid koostada suunised või heade tavade juhendid, et edendada biotsiidide säästvat kasutamist, lähtudes integreeritud kahjuritõrje põhimõtetest.

Näiteks on Euroopa biotsiiditööstuse ettevõtjad koostanud „Parimate tavade juhendi rodentitsiidina toimiva biotsiidi kasutamiseks Euroopa Liidus”⁸. Kõnealuses juhendis kirjeldatakse, mida teha enne ja pärast rodentitsiidi kasutamist ning selle kasutamise ajal, esitatakse praktilised juhised, mida tuleb järgida rodentitsiidi kasutamisel mitmesugustes olukordades, kirjeldatakse, kuidas jälgida näriliste levikut ilma pidevalt rodentitsiidiga söötasid kasutamata, ning tutvustatakse alternatiivseid näriliste tõrje

⁷ <http://echa.europa.eu/support/dossier-submission-tools/r4bp>

⁸ <http://www.rnac.info/content/uploads/CEFIC-EBPF-RWG-Guideline-Best-Practice-for-Rodenticide-Use-FINAL-S-.pdf>

vahendeid. Suunistes antakse ka nõu, kust saada teavet antikoagulandi suhtes tekkinud resistentsuse kohta ja milline on parim viis selle probleemi lahendamiseks.

2.3.2. Ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteem

Toidukäitlejate jaoks on kohustuslik kohaldada ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemi põhimõtteid⁹. Toidukäitlejad, kes teevad teatavaid tootmistoiminguid, peavad rakendama ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemi põhimõtetest¹⁰ lähtuvaid menetlusi.

Eelkõige desinfektsioonivahendite puhul on ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemi järgimine ennetav lähenemisviis (see hõlmab ka võimalike ohtude seiret), mis nõuetekohase rakendamise korral tagab usaldusväärse hügieeninõuete täitmise ja aitab kaasa desinfektsioonivahendite kasutamisele vastavalt säästva kasutuse põhimõtetele.

Osutatud sektorites loodud ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteem ning juhendid ja suunised aitavad ühiselt lahendada desinfektsiooni, kahjuritõrje ja operaatorite koolitamisega seotud probleeme.

2.3.3. Standardid ja sertifitseerimine

Standardite väljatöötamise ja sertifitseerimismenetluse raames saab samuti kaasa aidata biotsiidide nõuetekohasele ja säästvale kasutamisele.

Hiljuti vastu võetud Euroopa standard (EN 16636)¹¹ on hea näide sellest, mida on võimalik saavutada.

Vastavus standardile EN 16636 võimaldab kahjuritõrje pakkujatel tõendada, et neil on kahjuritõrjeteenuste pakkumiseks vajalik pädevus ja oskusteave, haldussüsteem kvaliteedi ühtlase taseme tagamiseks ning nad tegelevad süsteemselt, et vähendada ohtu klientidele ja üldsusele ning võimalikku negatiivset mõju keskkonnale ja loomade heaolule.

Sellised algatused aitavad otseselt kaasa biotsiidide säästvale kasutamisele.

2.4. Teatavate paikadega (koolid, töökohad, lasteaiad jne) seotud ohud

2.4.1. Hetkeseis

Enamiku seni biotsiidimääruse alusel heaks kiidetud toimeainete (puidukaitsevahendid, insektitsiidid, repellendid ja atraktandid ning laevakere kasvumismvastased värvid) analüüsimise tulemusena jõuti uuringu käigus järeldusele, et spetsiifilist ohtu kas ei ole või hõlmavad tootele antava

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 852/2004 toiduainete hügieeni kohta (ELT L 139, 30.4.2004, lk 1–54).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. jaanuari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 183/2005, millega kehtestatakse söödahügieeni nõuded (ELT L 35, 8.2.2005, lk 1).

¹¹ European Standard for pest management services (Euroopa kahjuritõrjeteenuste standard) (EN 16636) – Euroopa Standardikomitee

loa eritingimustega ette nähtud riskivähendamismeetmed piisavalt nende biotsiidide kasutamisega kaasnevaid ohte.

Muude tooteliikide puhul, mis lastakse turule kooskõlas siseriiklike eeskirjadega, spetsiifilisi ohte ei täheldatud.

Tuleb märkida, et biotsiidimääruse artikli 17 lõike 5 kohaselt on liikmesriigid kohustatud võtma meetmeid, et teavitada üldsust asjakohaselt biotsiidide kasulikkusest ja nende kasutamisega kaasnevatest ohtudest ning samuti võimalustest biotsiidide kasutamist vähendada. Uuringus tunnistatakse sellise teabe tähtsust, eriti kasutuspiirkondades, kus haavatavad isikud (nt lapsed) võivad toodetega kokku puutuda.

Seoses vee ja põhjavee reostamise ohuga ärgitatakse uuringus liikmesriike kasutama muudest seiresüsteemidest kättesaadavat teavet, näiteks teostama vastavalt vee raamdirektiivile prioriteetsete ainete ja konkreetse valgalapiirkonnaga seotud saasteainete seiret, mis võiks anda teavet biotsiididega seotud spetsiifilise ohu kohta veekeskkonnale. Seda silmas pidades on välja töötatud jälgimisnimekirjade mehhanism¹² sihipärase jälgimise tagamiseks ELi tasandil, et toetada võimalike muret tekitavate ainete (sealhulgas uute saasteainete) tulevasel läbivaatamisel prioriteetseks tunnistamist ja kandmist prioriteetsete ainete nimistusse.

Lisaks on komisjon loonud ja kasutusele võtnud kemikaalide seire teabeplatvormi,¹³ mis on ühtne juurdepääsupunkt keemiaalastele seireandmetele, mida haldavad ja kasutavad Euroopa Komisjon, liikmesriigid, rahvusvahelised ja riiklikud organisatsioonid ning teadlased.

2.4.2. Teabe levitamine

Nagu eespool märgitud, on koolituse ja teabelevi korraldamine oluline, et tagada riski vähendamise meetmete nõuetekohane kohaldamine ja kaitsta teatavaid paiku.

Seepärast tuleks kehtestada täiendavaid meetmeid, et tagada riskivähendamismeetmete nõuetekohane kohaldamine. Need võivad olla meetmed, mille eesmärk on lõppkasutaja parem teavitamine ning haridus- ja koolitustegevuse tõhustamine.

Koolitamine ja teavitamine peaks hõlmama ka suuniseid selle kohta, kuidas vältida biotsiidide asjatut kasutamist ja milliseid kemikaalivabu alternatiive võiks kasutada.

Mitu liikmesriiki (nt Belgia¹⁴ ja Taani¹⁵) on juba teinud märkimisväärsed ja isegi loomingulisi jõupingutusi, et tutvustada üldsusele biotsiidide säästva kasutamise põhimõtteid.

¹² Direktiivi 2013/39/EL (millega muudetakse direktiive 2000/60/EÜ ja 2008/105/EÜ) artikkel 8b. Komisjoni otsus (EL) 2015/495.

¹³ <https://ipchem.jrc.ec.europa.eu/RDSIdiscovery/ipchem/index.html>

¹⁴ http://www.belgium.be/fr/publications/publ_ongewenste-gasten-in-huis-of-tuin.jsp

¹⁵ <http://www.hverdagsgifte.dk/>

2.5. Biotsiidide käsitlemisel kasutatavate kaitsevahendite täiustamise mõju

Mitmesuguste biotsiidide, eelkõige üldiseks kasutamiseks ette nähtud biotsiidide käsitlemisel ei kasutata kaitsevahendeid või hõlmavad need kaitsevahendid peamiselt kindaid ja muid isikukaitsevahendeid, mis kuuluvad juba direktiivi 89/686/EMÜ¹⁶ kohaldamisalasse.

Erikaitsevahendeid kasutatakse peamiselt tööstus- ja teenindussektoris ning selleks on juba välja töötatud mitmesuguseid sobivaid kaitsevahendeid kokkupuute minimeerimiseks (nt automatsüsteemid puidu töötlemiseks) ja üledoseerimise vältimiseks (nt kalibreeritud doseerimine suletud nõudes kasutatavad konservantide puhul, laevakere kasvumismvastaste värvide pihustite kalibreerimine).

Kui tekib vajadus eripiirangute või -nõuete järele, võib need kehtestada juhtumipõhiselt ja seada eritingimused toimeaine heakskiitmisele või tootele loa andmisele.

Kuigi teatavate biotsiidide käsitlemisel on oluline roll sobiva dosaatori kasutamisel, tuleb kokkupuute vähendamiseks arvesse võtta ka muid tegureid, näiteks sobiva toote valikut, ilmastikutingimusi, kahjulike organismide asustustihedust jne. See tõendab taas, kui oluline on nõuetekohane kasutamisjuhend, mis vastab iga kasutajatele kättesaadavaks tehtud tooteliigi eripärale.

¹⁶ Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiiv 89/686/EMÜ isikukaitsevahendeid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 399, 30.12.1989).

3. VAHENDID, MILLE ABIL EDENDADA INNOVATSIOONI JA SÄÄSTVAT KASUTAMIST

Aruande koostamisel võeti arvesse ka muid vahendeid ja meetmeid, mida võiks kasutada, et edendada innovatsiooni ja sobivamate uute toodete väljatöötamist.

3.1. Välistamine, asendamine ja võrdlev hindamine

Biotsiidimäärusega on ette nähtud toimeainete väljajätmise või asendamise kriteeriumid ning selliste biotsiidide võrdlev hindamine, mis sisaldavad asendamisele kuuluvaid toimeaineid. Need on väga võimsad mehhanismid ohtlike ja väga ohtlike ainete järkjärguliseks kasutusest kõrvaldamiseks. Lisaks luuakse stiimulid paremate alternatiivide väljatöötamiseks.

Kõnealuste mehhanismide kõiki võimalusi ei ole veel ära kasutatud, paljusid toimeaineid alles hinnatakse ja paljud biotsiidid alles ootavad loa saamist. Siiski on oodata, et need mehhanismid annavad suure panuse biotsiidide säästvasse kasutamisse.

3.2. Märgistamisnõuded

Uuringus analüüsiti vahendeid, millega saaks kergesti ja silmatorkavalt tähistada biotsiide, millel on väiksem mõju inimeste ja loomade tervisele ja keskkonnale. Eesmärk on aidata lõppkasutajal teha teadlikke valikuid ning anda sellistele toodetele konkurentide ees eelis, et luua tööstusele selge stiimul keskkonnasõbralikumate toodete väljatöötamiseks.

Uuringus analüüsiti ka seda, kas sel eesmärgil võiks kasutada olemasolevaid ökomärgise süsteeme (näiteks ELi ökomärgis, ökomärgis „sinine ingel”, põhjamaade luigemärgis) või on ettevõtjate ühendused või üksikettevõtjad loonud (vabatahtlikke) märgisesüsteeme, mis võiksid olla innustavaks eeskujuks.

3.2.1. ELi ökomärgise määrus

Määruse (EÜ) nr 66/2010 (edaspidi „ELi ökomärgise määrus”)¹⁷ eesmärk on vabatahtlik ELi süsteem, et aidata tarbijatel kindlaks teha tooted ja teenused, mille keskkonnamõju on väike kogu nende olelusringi jooksul, alates tooraine kaevandamisest ja tootmisest ning lõpetades toote kasutamise ja kasutusest kõrvaldamisega.

Uuring osutas siiski, et biotsiide ei peeta nende olemuse ja kasutuseesmärkide (soovimatute organismide hävitamine) tõttu selle kava jaoks sobivaks ega abikõlblikuks.

Takistusena toodi esile ka biotsiidide mitmekesisust ning kasutusvaldkondade paljusust, sest ELi ökomärgise kriteeriumid töötatakse välja tootepõhiselt.

Lisaks edendatakse ELi ökomärgisega biotsiidide olemasolevate alternatiivide kasutamist, näiteks tavapäraste immutatud materjalide asemel biotsiidivabade materjalide kasutamist.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 66/2010 ELi ökomärgise kohta (ELT L 27, 30.1.2010, lk 1).

3.2.2. Tööstussektori algatused

Ettevõtjad ja nende ühendused on käivitanud mõned algatused säästvate tavade edendamiseks ja oma toodete keskkonnasõbralikkuse esiletõstmiseks.

Isegi kui tegemist on vaid üksikute ettevõtjate algatustega, mis on sageli osa nende toodete haldamis- või turundusstrateegiast, osutavad need algatused, et meetmeid biotsiidide keskkonnamõju vähendamiseks saavad võtta ka ettevõtjad.

Lisaks on neis algatustes kasulikke elemente, mida on võimalik laiemalt kasutada, et stimuleerida innovatsiooni või uute, inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale ohutamate toodete väljatöötamist ning toetada üldisemalt biotsiidide säästlikku kasutamist.

3.3. Parim võimalik tehnika vastavalt direktiivile 2010/75/EL tööstusheidete kohta¹⁸

ELi tasandil võib direktiivi 2010/75/EL (tööstusheidete kohta)^{19,20} kohaste parima võimaliku tehnika viitedokumentide (BREF-dokumendid) väljatöötamine ja läbivaatamine pakkuda võimalusi selleks, et teha kindlaks parimad tavad ja edendada biotsiidide säästvat kasutamist tööstusliku tootmise kontekstis.

Parima võimaliku tehnika viitedokumentide kaudu ärgitatakse kasutama vähemohalikke aineid ja mõned neist dokumentidest on otseselt või kaudselt mõjutanud biotsiidide kasutamist teatavates tööstussektorites.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (uuesti sõnastatud), ELT L 334/17, 17.12.2010.

¹⁹ Tööstusheidete direktiivi (2010/75/EL) artikli 13 lõik 1.

²⁰ <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>

4. JÄRELDUSED

Nagu sissejuhatuses märgitud, kohaldatakse biotsiidimäärust täielikult alles alates 1. septembrist 2013. See tähendab, et kehtivate õigusaktide alusel saadud kogemusi on veel vähe.

Toimeaine heakskiitmise ja tootele loa andmise süsteem, asendamisele kuuluvaid toimeaineid sisaldavate biotsiidide võrdlev hindamine nende ainete järkjärguliseks kasutusest kõrvaldamiseks – see on juba oluline panus biotsiidide säästva kasutamise eesmärgi saavutamisse.

Enne biotsiidide turuleviimise direktiivi jõustumist juba turule viidud toimeainete käimasoleva hindamise lõpuleviimine ja selliseid toimeaineid sisaldavate biotsiidide jaoks lubade andmine on esmane ja peamine prioriteet biotsiidide säästva kasutamise toetamisel.

Liikmesriigid ja ettevõtjad peavad suunama oma jõupingutused ja ressursid toimeaine heakskiitmisele ja tootele loa saamisele.

Lisaks peavad liikmesriigid investeerima täiendavaid vahendeid täitemeetmetesse eesmärgiga tagada, et ühtegi toodet ei lastaks ebaseaduslikult turule ja et biotsiidid oleksid nõuetekohaselt märgistatud.

Seoses võimalike täiendavate meetmetega, mille eesmärk on vähendada biotsiididest tulenevat ohtu inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale, jõuti uuringu käigus järeldusele, et riskid on juba piisavalt maandatud meetmete kaudu, millega nähakse ette toimeainete heakskiitmise ja biotsiididele loa andmise tingimused.

Seoses kutseliste kasutajatega jõuti uuringus järeldusele, et kohaldatavad kontrollimeetmed, mis on ette nähtud ELi töötajate tervist ja ohutust käsitlevate õigusaktidega, kemikaale käsitlevate õigusaktidega ja riskivähendamismeetmetega, mis määratakse kindlaks biotsiididele loa andmise etapis, on piisavad (kui neid järgitakse) kokkupuuteohu vähendamiseks.

Kuna biotsiide on väga erinevaid ja neid kasutatakse mitmesugustel eesmärkidel, ei ole asjakohane laiendada pestitsiidide säästva kasutamise raamdirektiivi kohaldamist biotsiididele. Selle asemel saab kõnealuse direktiivi peamisi eesmärgi saavutada biotsiidide puhul muude vahendite ja sihipärasemate meetmetega. Samal põhjusel ei ole asjakohane ka masinadirektiivi kohaldamisala laiendamine selliselt, et see hõlmaks biotsiide.

Seoses suunatud meetmetega osutati, et biotsiidide nõuetekohase, ohutu ja säästva kasutamise tagamiseks on vaja asjakohaseid juhiseid või teavet; samuti on vaja seda tõhusalt levitada, olenemata sellest, kas biotsiide kasutatakse kutsealaselt või mitte.

Kus parima võimaliku tehnika viitedokumendid on välja töötatud, peaksid tööstusettevõtjad nendesse sisse viima biotsiidide kasutamise parimate tavade suunised.

Biotsiidide kutsealasel kasutamisel on ühtviisi oluline nii juhenddokumentide väljatöötamine, koolituste korraldamine kui ka kasutajate sertifitseerimine, et nad kohaldaksid parimaid tavaid.

Väljaspool kutselist kasutamist tuleb biotsiidide puhul pöörata rohkem tähelepanu toodetele loa andmisele ja toodete märgistamisele. Tehnilised lahendused nagu RFID-märgised või QR-koodid, mis viivad müügiloa hoidja veebilehele, on kasulikud ja võimaldavad kasutajatel tutvuda konkreetse toote omaduste ja kasutusjuhendiga.

Komisjon järgib järgmisi meetmeid ning kutsub liikmesriike üles tegema sedasama:

- koondada ja tugevdada jõupingutusi, et viia olemasolevate toimeainete läbivaatamise programm lõpule hiljemalt 2024. aasta lõpuks;
- tagada, et toimeaine heakskiitmise korral antakse, muudetakse või tühistatakse toodetele antud load kolme aasta jooksul;
- investeerida lisavahendeid täitemeetmetesse;
- kasutada olemasolevaid seadusandlikke vahendeid, eelkõige selleks, et jälgida tähelepanelikult parima võimaliku tehnika viitedokumentide arengut, mis võivad olla asjakohased tööstuses kasutatavate biotsiidide puhul;
- korraldada teavitus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ning anda lõppkasutajatele biotsiidide kohta teavet veebisaitide, müügikohtades jagatavate teabelehtede, videote või QR-koodide kaudu;
- innustada standardite väljatöötamist ja rakendamist (nt CENi raames), et toetada biotsiidide säästvat kasutamist;
- toetada teadusalgatusi biotsiidide säästva kasutamise edendamiseks ja alternatiivsete toodete väljatöötamiseks.